

l'Ecole des Chartes. Aquest home del nord sentia una atracció per l'antiga literatura provençal, a la qual ha dedicat els més importants esforços i els llibres més definitius. De les seves estades a Provença, en missions d'estudi, havia tret una coneixença amb Mistral, al qual va endreçar la seva traducció del Girard de Roussillon. Quan en 1865 En Mistral va venir a Barcelona pels Jocs Florals, el jove professor Pau Meyer va acompanyar-lo. La correspondència d'En Milà publicada recentment per la Secció Filològica de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS conté curioses cartes d'En Pau Meyer.

Filòleg i eminent romanista, ell ha esclarit la via que En Raynouard havia obert, i la antiga literatura provençal veu finir ara amb ell un dels més fermes treballadors. — J. M. T.

Pier Enea Guarnerio

Fou un dels primers col·laboradors estrangers de l'obra de l'INSTITUT. En l'ANUARI de MCMVIII (pp. 497-519) va aparèixer el seu *Contributo agli studi lulliani. De la doctrina dels Infants*, tractadet que es troba en un manuscrit quatrecentista de l'Ambrosiana de Milà i que En Guarnerio publicà amb interessants notes filològiques i un glossari. Deixeble aprofitat de N'Ascoli, En Guarnerio s'era distingit de feia temps pels seus treballs de publicació de textos i tota mena d'estudis lexicogràfics i fonètics. A ell es deuen alguns excel·lents manuals tal com el de *Filologia Romana* (colecció Hoepli). Potser la seva especialitat era la dialectologia. Ja abans dels seus estudis sobre els dialectes ligurs i lombards l'havien atret els parlars de l'illa de Sardenya en la qual fou algun temps professor de Liceu, a Sasser. No sols els dialectes sards foren objecte de la seva activitat, sinó també el nostre dialecte alguerès. Citem no més a aquest propòsit el seu article *Il dialetto catalano d'Alghero* publicat en l'*Archivio Glottologico Italiano* (1895, IX, 261 i ss.). Es en aquest aspecte que el seu nom fou conegut principalment a Catalunya i així no és estrany que vingués a pendre part, com representant d'Itàlia en les tasques del primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana presentant-hi una comunicació intitolada *Brevi Aggiunte al lessico algherese* (vol. del Congrés, pp. 165-167). Tots recordem des de aleshores el seu tracte afable i la simpatia que sempre va demostrar pels estudis de filologia catalana.

Bastin aquestes notes amb les quals no pretenem escatir tots els mèrits de l'il·lustre romanista sinó únicament retre devot homenatge a la seva memòria. Nasqué a Milà el 1er de juliol de 1854 i és mort a la mateixa ciutat el 1er de desembre de 1919. D'ençà de 1902, era professor d'història comparada de llengües clàssiques i neolatines a la Universitat de Pavia. — R. D'A.

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES

Analecta Montserratensia. — Volum I, any 1917. — Monastir de Montserrat. — XVI-400 pàgines in. 4.º

Aquesta nova publicació catalana és una de tantes proves que es poden oferir de com els Benedictins catalans han sabut reincorporar-se en els darrers anys al moviment cultural català en el què llurs antecessors medievals havien tingut una part tan principal. Montserrat, sense perdre el seu caràcter de gran santuari, torna a ésser un important centre d'estudi.

En la introducció del volum es delinia un pla de tasques a realitzar pels monjos de Montserrat en el camp de la història, literatura, bibliografia, etc. Cal reconèixer que tot-d'una ja es comença de portar a compliment amb els articles del present tom.

ANSELM M.ª ALBAREDA: *Manuscrits de la Biblioteca de Montserrat* (pp. 3-99). Es un gran encert, i un exemple ben poc seguit per les biblioteques espanyoles, el de començar tot just nada — o renovada — una Biblioteca, la publicació dels fons principals. Entre els 72 manuscrits catalogats, a consciència, de diverses llengües, temps i valor, ressalta el *Llibre Vermell* de Montserrat, que, a l'igual d'algun altre que s'hi cataloga, ha pogut tornar a refugiar-se al lloc d'on havia desaparegut en dies de desfeta i de pèrdua de les riqueses literàries i artístiques del Monastir. Es un recull (segles XIV i XV) de miracles, cançons, butllari, etc., del més gran interès pel Monastir. Del *Llibre*

Vermell se'n ocupen també els dos treballs següents: GREGORI M.ª SUÑOL: *Els Cants dels Romeus (segle XIV)* (pp. 100-192) estudia acuradament la part musical d'aquest manuscrit, que, com ell diu, té la primacia entre tots els documents musicals de l'art català escrit. Ultra aquesta valor, en té també d'altres, històric, literari, etc. Aquest darrer aspecte es manifesta ben bé amb la transcripció que el P. ARXIVER [ALBAREDA], *Textos catalans del «Llibre Vermell»* (pp. 201-225), fa no sols de les seves poesies, les unes escrites amb una llengua erudita, provençalitzada, i les altres de reducció més planera, en «vulgar cathalan», sinó també d'altres textos, com un tractat de confessió i una traducció fragmentària, nova, del *Mirall del Peccador* de Sant Agustí.

Una secció de *Miscel·lània històrica* és dedicada a l'arreplec de notes i documents d'història montserratina: *Títol de baciner de Montserrat*, any 1615 (pp. 230-231); ANTONI GRIERA, *Tres documents de la Biblioteca Nacional de París* (pp. 232-233); RAMON D'ALÓS, *Alguns manuscrits de l'antiga Biblioteca Montserratina*, segons el manuscrit 13,464 de la Biblioteca Nacional de Madrid (pp. 234-235); *Relíquies i joies antigues de Montserrat* (pp. 236-259). — Hi ha, a continuació, una llarga i ben documentada *Crònica del Santuari* pròpia per als devots del santuari, tant sota l'aspecte purament religiós com cultural. Cau dintre el marc de l'ANUARI remarcar tot el capítol que fa referència a *Cultura* (pp. 305-345), és a dir, notes sobre adquisicions de l'Arxiu, Museu i, sobre tot, de la Biblioteca, que és actualment una de les més escollides i completes de Catalunya; treballs d'instal·lació de la impremta, taller de relligadura, etc.

— Volum II, any 1918. — Monastir de Montserrat. MCMXIX.

Aquest segon volum, corresponent a 1918, quan feia 400 anys que En Rosembach, dalt del Monastir, reprenia les tasques d'impremta que anys anteriors, a les darrerries del segle XV, havia inaugurat En Luschner, és ja estampat en el mateix Monastir. I és per commemorar aital fet que la major part del volum és dedicat a fer la història i la bibliografia d'aquella antiga impremta de vida efímera però gloriosa.

ANSELM M.ª ALBAREDA: *La impremta de Montserrat (segles XV-XVI)* (pp. 11-166). Article ben documentat i il·lustrat esplèndidament del qual, així com del següent, s'en ocupava minuciosament el *Bulletí de la Biblioteca de Catalunya*. FERNANDO BRUNET PRIETO: *Hallazgo del «Missale Benedictinum» (Montserrat, 1499)* (pp. 167-178), segons l'únic exemplar conegut, existent a la Biblioteca Nacional de Santiago de Xile. GREGORI M.ª SUÑOL: *La litúrgia dels nostres impresos (segle XV-XVI)* (pp. 179-341). Treball complement dels anteriors. Fins ací la secció de «Estudis».

Esmentarem, de la part anomenada «Miscel·lània històrica», els treballs següents: *Notícies del venerable P. Fr. Bernardo Boil* (pp. 345-373), pel P. Jaume Caresmar, copiades d'un manuscrit de l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya; *Documents inèdits referents a Montserrat (Embaxada d'Espanya prop la Santa Seu)*, comunicats pel P. Josep M.ª Pou O. F. M. (pp. 374-384). En nombre de deu, del segle XVI ençà; *Conveni entre l'abat de Montserrat i els consellers de Barcelona sobre els delinqüents de les viles i llocs de què n'era senyor*, comunicat per En Josep Soler i Palet, de Terrassa (pp. 385-387) segons document de 1433.

De la «Crònica» cal esmentar especialment l'adquisició d'un lot de documentació monàstico-catalana compost de vint volums de Resolucions del definitori de la Congregació benedictina claustral tarraconense, dels segles XVI-XIX, altres dotze volums de visites, dinou lligalls de capítols generals, deu de capbreus, deu mil documents relatius a monastirs catalans, etc. Demés ha adquirit el Monastir altres diferents volums i documents solts interessant també la història benedictina catalana, sobre tot la del Montserrat. La Biblioteca s'és augmentada considerablement, donant-ne una idea cabal la llista de principals adquisicions. Altre tant el Museu, del qual es reproduïxen els últims exemplars de pintura ingressats durant l'any. De la impremta i taller de relligadura s'hi donen notícies i fotografies.

Ambdós volums es donen amb un índex onomàstic, són ricament il·lustrats i la llur presentació és esplèndida. Tot demostra com el renovellament del Monastir de Montserrat és un fet integral i definitiu. — R. D'A.

BERNART VON VENTADORN: *Seine Lieder mit Einleitung und Glossar, herausgegeben von CARL APPEL*. — Halle a. S., Niemeyer, 1915.

Al bo de la guerra ha aparegut aquesta tan esperada edició de les obres de l'antic trobador; un dels més grans lírics coneguts. Alguns dels cançoners catalans n'inserten poesies i els nostres

poetes, des d'En Ramon Vidal de Besalú fins a En Pere Torroella, s'agraden de retreure'n fragments (primeria del segle XIIIe — acaballes del XVe). L'Appel ha fet, com era de suposar, una edició excel·lent. En la sàbia introducció estudia tots els elements de la biografia del poeta, la forma de les seves cançons; però abans recerca la genealogia dels senyors de Ventadorn, als quals Bernart servia, fins a pendre'n el nom per il·lustrar-lo, i recull el que resta de les imponents ruïnes del castell. Cadascuna de les 45 (pròpiament són 43) cançons, en acabar d'establir l'indret dels manuscrits, se segueix d'una acurada traducció; així com les cançons atribuïdes i que pertanyen a altres trobadors. Un abundós glossari i registre gramàtic i de noms propis termina l'obra. A la fi es troba la reproducció fototípica de les melodies d'En Bernat de Ventadorn que els cançoners ens conserven. — J. M. T.

PROVENZALISCHER LIEDERBUCH: *Lieder der Troubadours mit einer Auswahl biographischer Zeugnisse, Nachdichtungen Singweisen, zusammengestellt von ERHARD LOMMATZSCH, Privat dozent an der Universität Berlin.* — Berlín, Weidmannsche Buchhandlung, 1917.

Aquesta mena de cançoneret no té altre objecte que divulgar la lírica dels trobadors bo i presentant una idea de la seva transcendent influència. Apareix com dividida en quatre parts no massa definides. La I conté les cançons dels principals trobadors (sense classificació de manuscrits ni variants, perquè es tracta d'una obra de caràcter general), usualment capçada per la biografia o fragment d'algunes d'elles; cada obra, biografia inclosa, porta un número aràbig que va de l'I al roo. La II porta els trobadors de la *Commedia* del Dant, els del *Trionfo d'Amore* i els del conegut *Proemio* del Marquès de Santillana. La III, prou curiosa, retreu les obres inspirades o traduïdes de cançons de trobadors; les referències porten el mateix número aràbig de les obres originals, per entendre's. Per exemple, la cançó d'En Guillem comte de Peiteu *Mout janzens me prenc en amar*, li recorda no tan solament la traducció lliure moderna de Paul Heyse *Gar fröhlich wandt' ich meinen Sinn*, sinó també la del rei Denis de Portugal *Quer' eu em maneira de proençal* i el sonet del Dant, *Vita Nuova, Tanto gentile e tanto onesta pare!* La IV part comprèn les melodies dels trobadors que ens han conservat els cançoners, sense marcar el temps: per això En Lommatzsch no plany les diverses interpretacions, en aquesta col·lecció prou abundoses: per exemple, de la de Marcabré *Pax in nomine Domini! Fetz Marcabré lo vers e'l so*, ofereix les interpretacions, prou diverses, d'En Restori, de l'Aubry, d'En Riemann. L'obra acaba amb una bibliografia, prou útil i completa. Una idea excel·lent és la de dur de cada poeta i de cada obra, original o traducció o adaptació, les dates certes o aproximades.

Passem a fer el recompte de les obres de poetes catalans que conté aquesta original antologia. L'extravagant cançó d'Arnau Daniel *En cest sonet coind' e leri* li recorda al compilador el sonet de Petrarca *Beato in sogno, e di languir contento*, i l'obra d'Auzias March *Lo temps és tal que tot animal brut*, que reproduceix. La cançó d'oposits d'En Guerau de Bornell *Un sonet fatz malvat e bo* porta de la mà al sonet del Petrarca *Pace non trovo, e non ho da far guerra* i, com se comprèn, a la de Jordi de Sant Jordi *Tots jorns aprench e desaprench ensemps*. De trobadors catalans del bell temps s'inserten en aquest llibre les obres següents: Guillem de Berguedà, la *Biografia, Chansoneta leu e plana* i el contrast amb l'Aimeric de Pegueillà en la contrapartida, En L. hi publica la traducció alemanya del precedent debat, ben fidel, deguda a l'eminent provençalista que fou Karl Bartsch, i el conte de «Le cento novelle antiche» *Qui conta bellissima novella di Guiglielmo di Berghedan di Proenza*; Guillem de Cabestany, un dels aspectes de la *Biografia* i les obres *Lo jorn qu'ie-us vi, donna, primeiramen* i *Lo dons cossire*; la biografia o llegenda del cor menjat crida en la segona part una llarga sèrie de poesies: la novel·la de Boccaci, *Les infortunés amours de Gabrielle de Vergi et de Raoul de Coucy* (d'un Duc de la Vallière 1732), *Der Kastellan von Coucy* de Uhland, *La Dame de Hunaudaye* del folk-lorista Paul Sabillot, *Eyn schöner Bremberger* (cançó impresa envers 1550), *Hertug Frydenborg* (cançó popular danesa); les dues poesies d'En Guillem de Cabestany esmentades són traduïdes, la primera per Franz Hüffer, la segona per Paul Heyse. L'últim trobador català que porta és Uget (donzell, més tard Uc) de Mataplana, la qüestió posada a Ramon de Miraval, que aquest respon amb poca traça, *D'un sirventés m'és pres talen*. — J. M. T.

J. ANGLADE: *Les chansons du troubadour Rigaud de Barbezieux (Revue des langues romanes, 1920)*.

Les poesies d'En Rigau de Barbezill han prou influït no tan solament sobre els nostres antics poetes sinó que la biografia i la cançó *Aressi com l'orifany* formen el principal argument de la bella

B. CROCE: *La Spagna nella vita italiana durante la Rinascenza*. — Bari, Laterza, 1917 (Vol. VIII dels *Scritti di Storia Letteraria e Politica* de l'autor).

FARINELLI: Rescensió publicada sota el mateix títol en el *Giornale Storico della letteratura italiana*, 1910, LXXI, 243-302.

Dedicada gairebé tota l'obra del filòsof napolità a relacions entre l'Espanya castellana i la Itàlia, remarcarem sols aquí quelcom de ço que es refereix a Catalunya, principalment tret dels primers tres capítols: *Introduzione. Spagna e Italia nel medio evo; I Catalani e gl'Italiani; La corte spagnuola di Alfonso d'Aragona in Napoli*.

Com primers contactes coneguts entre Catalunya i Itàlia en l'Edat mitjana es poden considerar les expedicions dels Pisans a les illes Balears en 1144 i la de genovesos una vintena d'anys més tart a la conquesta de Tortosa i en altres fets de la lluita contra els mahometans a Catalunya. Les relacions estretes entre els dos països daten del regnat de Pere II el Gran. Ell inaugura com és palès la sèrie de proeses de la gran epopeia militar del nostre poble mar endins, enllà de les fronteres de la llengua catalana; la seva fama, com cavaller, com heroi és fixada aviat tant a Catalunya com a Itàlia per poetes (Dant), historiadors (Salimbene, Villani), novel·listes (Boccaccio), dels quals passa a la literatura universal perquè «son record durarà tant com lo mon haurà durada». D'aquell temps data, diu en Croce la influència del català sobre el dialecte sicilià i potser ja des d'aleshores — es podria afegir — comença d'influir damunt el napolità i també aviat sobre el sard. L'art català s'introdueix també en l'Itàlia meridional deixant-hi rastre en l'arquitectura i en la pintura. Exemples, Santa Maria della Catena, de Palerm, i la catedral de Messina, citades per En Croce; igualment s'en podrien esmentar d'altres records catalans de l'època, o poc posteriors, en altres monuments de les mateixes poblacions i diversos llocs de l'illa i no cal dir que també en la de Sardenya. Hi és demés, però, citar com fa En Croce (p. 21) la semblança de la Seu de Messina amb la de Segòvia.

Respecte l'illa de Sardenya, ja es pot suposar que la influència catalana és recordada en aquest llibre. S'hi troba a mancar en canvi la intervenció catalana en diversos afers polítics de la península italiana, tals com l'aspecte tractat per Pietro Silva en son treball *Giacomo II d'Aragona e la Toscana* (1), basant-se en documents dels *Acta aragonensia* d'En Finke, llibre que cita i coneix en Croce. Aquest no deixa de recordar bé que donant-hi poc relleu la difusió i notorietat del català en la península italiana (2) certament hi contribuï demés d'haver estat el català llengua cancelleresca no sols a Sicília i després a la cort aragonesa de Nàpols — àdhuc se'n són conservades lletres catalanes de Robert II — el fet de trobar-se des de principis del segle XIVe, per tota Itàlia, «masnade di catalani», i ésser moltes les famílies catalanes establertes en aquell país. Sobre aquest darrer punt l'obra porta diverses dades, així com també del comerç català, dels nostres còsuls, etc. La novel·ística italiana ho reflexa prou per tal com no és estrany ensopegar amb catalans en llegir els «novellieri» de l'època: en general nostres gents mereixien als escriptors italians el concepte de pirates i de gent avara, coincidint amb el Dant (sigui la que's vulgui la interpretació del vers famós del «Paradiso»), amb el Papa Joan XXII que titllava als catalans de *non nimium sumptuosi* i fins amb escriptors espanyols com Delgado, l'autor de la *Lozana Andaluza* (Croce, pp. 25 i seg). Altres dicteris semblants corrien en boca dels italians àdhuc conservats en el *folklore*, la qual cosa no és d'estranyar tenint en compte les lluites que mantingué contínuament l'element indígena amb el dominador estranger. — A la cort del *Magnànim* els catalans i, en general els espanyols, foren acusats de barbres, de gent poc afecte a les lletres. Certament tenien alguna raó els humanistes, però no cal estremar la nota com fa En Croce quan diu que «i principi spagnuoli eredi di preconcetti medievali e feudali, disdegnavano... le lettere» (p. 33). No es pot dir així com així dels reis de nissaga catalana, ni d'Alfons el Magnànim. A part d'això cal fer constar que constitueixen un seguit de pàgines ben animades i interessants el retrat d'aquest rei voltat d'una cort literària polilingüe i l'esboç de la Nàpols d'allavors, plena de famílies catalanes «tutta la città ey piena» formant una nombrosa colònia que omplia també les illes del golf, principalment Ischia, tant que hom no s'admirarà en saber que la llengua nostra fou usada en aquella cancelleria fins l'any 1480, que s'hi feien traduccions del català al llatí i a l'italià (pp. 61, 63) i que es parli de balls i representacions catalanes d'aleshores.

Després del III capítol l'obra ja no toca tan de dret als catalans, bé que no hi manquen referèn-

(1) Roma, 1913.

(2) Cf. la rescensió que de l'obra d'En Finke feu En Rubió i Lluch en l'ANUARI MCMVIII, pp. 588-595.

cies a coses nostres principalment en parlar de l'època en que «Déu s'era fet espanyol», es dir sota els pontificats dels Borja, quan segons diuen els autors italians contemporanis a Roma no es veien més que catalans. Perquè els catalans (i dient així s'hi comprenen totes les gents de parla nostrada) ocupaven càrrecs importants en la Cúria, alguns dels quals anota En Croce (pp. 76-77), alhora que s'introdueixen a Roma «costums i maneres espanyoles i fins l'accent» i àdhuc les *corridas de toros*, aquest «piacere da mille forche» com diu Passaro (p. 189). Aquells dies València que «il colle del Vaticano occupato avea» (p. 84) era en opinió dels italians, capital de la galanteria, i de ciutat galant tenia fama Barcelona, amb Sevilla, com també galants i afeminats eren per el poble dominat tots els espanyols, mentres perdurava el nom de pirates aplicat als catalans, per bé que el Bandello en les novel·les recordés el «tempo de la buona memoria dei re d'Aragone».

L'Apèndix amb que es clou el volum, *Una passeggiata per la Napoli spagnola* és un inventari de monuments i records que la ciutat de Nàpols serva de la dominació dels catalans primer i després dels espanyols. Dels primers es conserva el record en el nom de la Rua Catalana (ja surt en el Decameron, Giorn. II, nov. V), en tombes de prínceps de la dinastia castellana dels nostres reis, i de particulars, en l'Arc de Triomf del Magnànim, en l'Església de Montserrat, etc. Fóra interessant poder fer l'inventari d'aquestes relíquies catalanes, sobre tot en ço que mira la Itàlia meridional.

Amb aquesta obra En Croce, segons ell mateix confessa, no ha tractat d'oferir un historial complet de les relacions espirituals entre les dues penínsules llatines, sols ha volgut fer un aplec de notes i articles publicats entre 1892 i 1906, amb lleugers retocs i afegidures tingut compte del resultat de noves observacions o bé pròpies o bé emmatllevades a algunes rescensions del gran hispanista Artur Farinelli. No cal fer-li, doncs, retret d'omissions i llacunes; en canvi és precís reconèixer la valor d'una obra que com a producció d'En Croce és escrita amb una equanimitat de criteri i un sentit històric admirables i alhora amb una erudició vastíssima a la qual no perjudica la vigoria i frescor de l'estil.

Gairebé ningú més que En Farinelli, coneixedor de tota literatura, especialista principalment en traçar les relacions culturals d'uns pobles amb altres — bé que aquest no sigui sinó un caire de la seva personalitat complexa — podia judicar i completar millorant-la l'obra d'En Croce. Efectivament, els materials que En Farinelli ha anat recullint, en bona quantitat de llibres i articles i anteriors rescensions a treballs del seu compatriota, és considerable. La rescensió que ens ocupa gairebé és un llibre.

Pel que fa a Catalunya, a les relacions de la qual amb Itàlia dedica unes poques pàgines, ens sorprendria de veure-li com el professor de Turin sol aprofitar les darreres aportacions dels erudits i dels investigadors estrangers i catalans, per molt escampades que elles siguin, si no sabessim que per a En Farinelli la bibliografia no té secrets. En poc espai, doncs, ens ofereix una visió justa i animada de l'època de l'expansió catalana per terres d'Itàlia i per tota la mar mediterrània, expansió que no era sols política, perquè impulsada per aquella gloriosa dinastia dels nostres comtes-reis dels quals En Farinelli reivindica justament la fama com homes de lletres qui «maldaren afegir al prestigi de les armes el decor de les ciències». Demés poden ésser molt útils algunes referències a coses dels catalans a Itàlia, desconegudes o, si més no, poc utilitzades entre nosaltres (Vegeu per exemple pp. 523 nota 3.ª; 254 nota 2.ª; 255 nota 4.ª; 259 nota 3.ª).

La simpatia amb què l'autor veu ço que es publica a la Península ibèrica és causa segurament d'ésser massa benèvol en judicar alguna obra moderna (per ex. p. 253 nota 4.ª).

Així aquests dos treballs italians constitueixen junt amb el fort article d'altre erudit italià, En Mario Casella, sobre *Il «somni» d'En Bernat Metge e i primi influssi italiani sulla letteratura catalana* (Archivium Romanicum, III, 115-205), del qual se'n parla en altre lloc d'aquesta *Crònica*, l'aportació més forta, feta en els darrers anys, a l'estudi de les relacions entre Catalunya — i no cal dir que la Ibèria tota — i la Itàlia. — R. D'A.

VOSSLER, Karl: *Minnesang des Bernhard von Ventadorn* (Sitzungsberichte der K. bayerischen Akademie der Wissenschaften, Februar, 1918).

Dins de la bibliografia provençal, tan abundant en quantitat com escassa en interpretacions vives de la obra dels trobadors, la qual és ofegada sovint per l'abús del comentari filològic, ha de senyalar-se amb tot respecte aquesta caracterització plena d'aguda novetat del més inspirat i *modern* dels trobadors. Cap resum podríem fer dels resultats de la investigació del Professor de Munich, que tingués la precisió d'allò que el mateix autor diu de la seva obra en el primer quadern

dels *Wissenschaftliche Forschungsberichte*, Gotha, Perthes, 1919; p. 51. Per això preferim traduir-lo.

«Estudia l'autor l'aspecte tècnic i psicològic de l'art d'en Ventadorn i exposa la opinió de que'l poeta, enfront de les convencions socials, mètriques i estilístiques de la lírica amorosa, pren una posició, no de revolucionari ni d'escèptic, sinó simplement de somniador o de burleta. El secret del seu estil es troba en la gràcia amb que's mou entre'l misticisme i l'humorisme, no prou tingut en compte aquest últim fins ara. Del seu art es desprèn cert parentiu espiritual amb Tibul i Ovidi. Vossler creu verossimil que l'art un poc enigmàtic d'En Jaufre Rudel s'expliqui per un semblant esperit i les mateixes tradicions.

...Senyala que aquell misteriós *amor de loing* té la seva motivació literària en la Heroida XVI d'Ovidi, especialment grata als trobadors, i sobre tot en els versos 17 i següents, en els quals Paris explica a Helena com, sense haver-la vista, ha travessat la mar, impulsat per l'amor. Sembla que'ls Trobadors solien introduir-se en el paper dels aimadors més famosos de l'antiquitat, comparant-se ells i llurs dames amb Jasó i Medea, Eneas i Dido, Paris i Helena, Tristany i Isolda; de la mateixa manera que en els temps romàntics els poetes es decandien a la manera d'Abelard, Julia i Ossian. Per que anomenem fonts literàries eren, no solament imitades, sinó també viscudes.» — J. R.

VOSSLER, Karl: *Peire Cardinal, ein Satiriker aus dem Zeitalter der Albigenserkriege* (Sitzungsber. der K. bayer. Akad. der Wissenschaften, Desembre 1916).

En nou capítols estudia l'autor les poesies amoroses del trobador, les seves censures contra els nobles, ses opinions religioses, artístiques i morals, les seves poesies polítiques dels temps dels Albigesos, les seves sàtires personals, les seves cançons contra la clerecia i, finalment, En Cardinal artista. Sobre ample fonament històric, ens dona l'autor una viva imatge d'aquesta personalitat, la qual fins ara ens era poc coneguda. A judici de Vossler, el resultat més interessant de la seva investigació és la demostració de les estretes relacions existents entre Cardinal i la poesia satírica llatina dels Goliards. Cardinal seria el primer trobador que va fer ressonar en la lírica occitànica el sentiment pessimista i adolorit de la poesia clerical. — J. R.

REVISTES

Annales du Midi. — Tolosa, 1915-1916. — En MASSÓ TORRENTS acaba la publicació de les *Poésies en partie inédites de Johan de Castellnou et de Raimon de Cornet d'après le manuscrit de Barcelone* (n.º 239 de la Biblioteca de Catalunya), pp. 5-36. — M. ANTOINE THOMAS dona un interessantíssim document sobre *Bernard de Panassac, un des fondateurs des Jeux Floraux* (pp. 37-57), que pinta qui era l'únic noble que formava part de la «sobregaya companhia», publicant també la sola poesia que se li coneix continguda en el nostre formós cançoner Gil. — Pp. 140-175: Notable capítol d'una història de la poesia provençal que prepara M. A. JEANROY, *Les troubadours en Espagne*. En havent fet l'elogi d'En Milà, canviant de pla i posant al dia les moltes obres publicades des de la mort del gran erudit català, dedica M. Jeanroy unes curtes i substancioses planes a estudiar les relacions dels trobadors: I, amb els comtes de Barcelona i els reis d'Aragó; II, amb els de Castella i Lleó, seguint les curtes notícies que es troben, en III Navarra i IV Portugal. Com es comprèn, són els que es refereixen a les cases de Barcelona-Aragó i Castella-Lleó, on l'autor consigna més nombre de fets, sempre presentats d'una manera precisa, cabal i treient claror d'entre entrellats prou complicats i foscos. Les úniques tares que es podrien cercar es referirien a obres que encara resten inédites i que, per tant, M. Jeanroy no ha pogut conèixer. Des del llibre d'En Milà (1861) no havia mai sortit un estudi tan notable i nou sobre un subjecte semblant. — Pp. 354-376: M. C. FABRE publica *Trois documents inédits des archives de l'hôpital du Puy-en-Velay, écrits en langue d'oc*, catalans els dos primers. En l'un els «prou coneguts clergues Joan Eximeno i Francesc Martorell pels càrrecs dels quals estigueren investits, escriuen a En Joan March trametent-li còpia d'una lletra signada del rei Martí i datada de 1407, tractant sobre els acaptoris de Nostra Dona del Puig de França, de Sant Blai de Perpinyà i de Santa Bàrbara de Pruneres. L'altra és datada a Perpinyà a 1575, en la qual En Pere Pauques, de Bula, es refereix a les rendes del Rosselló, dirigint-la als canonges del Puig de França.

— 1917-1918. — M. ANGLADE dona a conèixer, tot esperant l'edició promesa de les *Leys d'Amors*, unes *Poésies religieuses inédites du XIVe siècle*, que acompanyen un dels manuscrits de la compilació de Guillem Molinier (pp. 1-48). — P. 447: Nota afectuosa de M. ANGLADE sobre la Biblio-

grafia dels antics poetes catalans d'En Massó. — P. 509: Sobre Ramon d'Alòs, *Dell'antica versione catalana del «Decameron»*.

— *Archivium romanicum*. Nuova rivista di filologia romanza diretta da Giulio Bertoni.

Vol. I (1917). — P. 230. G. BERTONI: *Un «piano» di Gulhem de Saint Leidier*. Aquest text és tret del manuscrit 146 de la Biblioteca de Catalunya, la principal variant consistint en «Amics Ugó» en lloc d'«Amics badocs» que dona el manuscrit Càmpori donat a conèixer pel mateix Sig. Bertoni. La còpia del nostre cançoner Gil va ésser-li executada per En Langfors. — Pp. 289-306. Article lluminós sobre *Les Biographies des troubadours e les Razos; leur valeur historique*. — P. 522. La Srta. G. Russler Ratyé proposa algunes pensades *Corrections au texte du «Planh»: Ab [lo] cor trist (Grund. 461,2)*. Endavina alguns catalanismes en la publicada per Stengel, però no coneix cap altre text, i ignora que la poetessa fos catalana i l'opinió d'En Milà.

— Vol. II (1918). — P. 271. Hi ha una nota bibliogràfica d'EN BERTONI sobre l'estudi d'En Griera, *Els noms dels vents en català*, afegint-hi alguna notícia curiosa. — Pp. 379-383. Edició diplomàtica del *Doctrinal* de Ramon de Castellnou, seguint el manuscrit Libri 105 a la Mediceo Laurenziana de Florença, deguda a la Sra. Blanca Sutorius. — P. 400. Recensió d'En Giulio BERTONI sobre el llibre d'En Massó, *Bibliografia dels antics poetes catalans*, acompanyada d'una reproducció del cançoner Gil. EN BERTONI, referint-se a la publicació per M. C. Fabre del Serventesch que'l manuscrit H.^b dona an En Pere Cardenal, *Si tots temps vols* (que'ns guardarem d'atribuir-li), manifesta la seva opinió que l'escrivent hagués posat Pere Cardinal en lloc de Pere Català. Convé observar que'ls dos noms son deguts a escriptors diferents, com En Massó fa constar.

— Vol. III (1919). — Pp. 28-42. M. C. FABRE publica com *Un poème inédit de Peire Cardinal* el que figura a la fi del manuscrit 8 (A de Milà) de la Biblioteca de Catalunya amb l'atribució a aquell trobador, com és sabut, «Si tots temps vols viure valent e pros». No ens decantarem en donar raó a l'estudi històric, força interessant, amb el que acompanya la publicació, ni en creure certa l'atribució de C. Fabre d'acord amb el text del manuscrit. Però en una nota addicional En Bertoni torna a expressar la seva opinió sobre una suposada equivocació de l'escrivent, que se li hauria escorregut Peire Cardenal volent escriure Peire Català. Aquesta opinió d'En Bertoni està desproveïda de fonament, per que entre el copista que va escriure les obres de P. Català, posant-les al començament del llibre, i el que va posar-hi la suposada de P. Cardenal a la fi, hi mitjançava de segur més d'una cinquantena d'anys. — Pp. 145-205. Importantíssim estudi de MARIO CASELLA sobre *Il «Somni» d'En Bernat Metge e i primi influssi italiani sulla letteratura catalana*. A l'autor no li agrada res del *Somni*. Declara tot seguit que el mèrit de l'obra d'En B. M. és més històric que literari; li manca el talent per compondre una obra individual i artística; còpia fidel d'altres obres no prou païdes, mal afegides d'una manera inelegant i en forma encara rudimentària. De tard en tard, sobre el fons convencional, gris i monoton, passa un raig de claror, pàl·lid reflexe d'una flama llunyana. Mes En Casella referma encara el seu parer depriment sobre el *Somni*: impotent En B. M. per rompre el cercle de la tradició, acull els detritus d'obres que li eren conegudes, va distribuir-les en l'esquema general de la visió, llegant-nos quelcom de fragmentari, d'incompost i d'inorgànic. A la fi del seu estudi dedica noves frases despectives a l'obra més important d'En B. M., després d'haver-la descomposta (creu En Casella), i diu: «El lligam que ho reuneix i coordina tot (el seguit de plagis d'autors diversos) és més formal que intrínsec; les desviacions vanes o excessives se separen massa sovint de l'esquema general i ens el fan oblidar; l'estil es ressent de la varietat de les fonts a les quals l'autor s'até, mostrant-se tan aviat artificial com pretencios, de vegades desigual i inharmonic.» El que hem retret fins ara forma només una part de les opinions d'En Casella reduint a nient el *Somni*: és un adversari lleal que acumula les observacions i notes ben preses; unes i altres resulten sempre útils i força interessants. Reconeix la importància que l'obra té en la introducció a Catalunya del classicisme i de l'humanisme entrats per mediació d'Itàlia. D'una manera general, a En Casella no li agrada l'estil ni la llengua catalana del segle XIV: hi troba rudesia. No obstant, en el transcurs del seu estudi, fa retrets de llargs fragments (p. ex. de l'Eximeniç i del propi B. Metge) plens de vida, de bon estil i, al nostre sentir, de llengua excel·lent. Prefereix, ell, l'estil de les nostres obres del segle XVe, millorat per les traduccions de les grans produccions italianes del Renaixement. L'estudi, consegüent al subtítol que porta, ve a obrir-se per un examen general del *Somni*, amb datació i aspectes de la literatura catalana abans i coetània, les aficions de Joan I, la societat del nostre país, el caràcter de la nostra societat segons les èpoques; la soptada mort del rei Joan I i la llegenda (no hi ha dubte que la fou caçant als boscos de Foixà, havent-se publicat cartes seves a Violant de tres dies abans dient que va a la caça allí i En Tomich no tenint raó); les relacions entre Catalunya i corts i repúbliques italianes, influència del cisma i

la cort papal d'Avinyó en la política dels nostres reis; les relacions comercials amb genovesos, florentins i venecians, l'època del rei Pere III i la seva caracterització, les fonts de l'obra i llur discussió, la idea del plagi en l'edat mitjana, i idea general sobre el *Somni* i la nostra literatura per acabar. Evidentment, és tractar de moltes coses.

— Vol. IV (1920). — Pp. 262-271. Llarga nota bibliogràfica del *Bulletí de Dialectologia catalana*, per W. von WARTBURG, i unes altres del mateix recensor en les pp. 419-422 i en les 551-555.

— *Beitrag zur Geschichte der Philosophie des Mittelalters*. — PROBST, Jean H.: *La mystique de Ramon Lull et l'Art de Contemplació* (XIII, Heft 2-3).

— *Bibliothèque de l'Ecole des Chartes*. — DELISLE, L.: *Poèmes de Raimond Astruc... conservés dans le ms. 1,008 de Saint-Gall* (LXXVII, pp. 405-414).

— *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. — SOLER I PALET, J.: *Notícies biogràfiques inèdites d'En Bartomeu Mates, autor de la cèlebre gramàtica llatina incunabile* (VIII, pp. 33-42). — BOVÉ, Salvador: *Ramon Lull i la llengua llatina* (VIII, pp. 65-88). — *La Vida coetània segons lo Ms. del Museu Britànich* (VIII, pp. 89-101). Transcripció del text del ms. add. 16,432 del British Museum, acompanyada dels facsimils de l'incipit i explícit del manuscrit. — MIRET Y SANS, Joaquim: *Noves biogràfiques d'En Ramon Lull* (VIII, pp. 101-106). — MAS, Joseph: *Notes documentals de llibres antics a Barcelona* (VIII, pp. 155-167, 238-251, 330-345, 400-406, 444-463). — SCHWAB, Moïse: *Prières juives du rite catalan, XIe et XIIe siècles* (VIII, pp. 193-204). Estudi dels manuscrits núms. 590-593 del fons hebreu de la Biblioteca Nacional de París, rituals especials de Catalunya. — BATISTA Y ROCA, J. M.: *Catàlech de les obres lulianes d'Oxford* (VIII, pp. 204-228, 308-330). — MIRET Y SANS, J.: *El primitiu nom de la família d'En Ramon Lull* (VIII, pp. 305-307). El nom patronímic fóra Amat, i, per consegüent, el veritable del Beat Ramon Amat. Lul o Lull no es més que un motiu que porta ja un Pere Amat en el segle XII. — CODINA Y FORMOSA, J. B.: *Fragments de los libros de los Macabeos en lengua catalana* (VIII, pp. 361-372). Segons un manuscrit del XV de l'arxiu de la Comunitat de Santa Maria del Mar, de Barcelona. — MIRET Y SANS, J.: *Documents per l'història de la llengua catalana* (VIII, pp. 372-385). — MOLINÉ Y BRASÉS, E.: *La Acadèmia dels Desconfiats* (IX, pp. 1-10). — MIRET Y SANS, J.: *Dos siglos de vida académica* (IX, pp. 10-32, 92-116, 168-193, 249-285).

— *Boletín de la Real Academia de la Historia*. — YAHUDA, Dr. A. S.: *Hallazgo de pergaminos en Solsona. Un capítulo sobre la poesía hebrea religiosa de España* (LXVII, pp. 513-549). Mn. J. Serra i Vilaró va trobar a la Catedral de Solsona dos pergamins en les cobertes d'un manuscrit procedent de Serrateix, són escrits en hebreu i formaven part d'un recull d'oracions. Contenen fragments de sis poesies religioses: I, un himne sobre la teofania en el Sinaí, de David ben Elazar Bakuda; II, himne de Yehuda Haleví sobre la Terra Santa; III, himne anònim sobre els Manaments; IV, la segona part de les Exhortacions de Salomó ben Gabirol; V, una poesia sobre les revelacions de la Llei Divina; VI, un cant d'Isaac ben Gayat sobre l'elecció del poble d'Israel. Aquest últim era fins ara inèdit, les altres poesies havien ja estat publicades. El Dr. Y. estudia especialment les I, II, IV i VI, i acompanya el seu treball d'una reproducció dels originals. — BECKER, J.: *Obras lemosinas en la Biblioteca de El Escorial* (LXX, pp. 207-210). Comentari pintoresc, com es veu ja pel títol, del *Catálogo* del Sr. Castañeda, citat en el lloc corresponent; diu, per exemple, que «la literatura lemosina es mal apreciada generalmente. No se compone sólo de canciones sanguinarias como las de Beltrán de Born; cínicas como las de Guillermo de Poitiers; procaces y brutales como las de Bergadá.....» sinó que «... es Historia con Muntaner, es física con Vilanova.....» L'autor no se sab estar de fer el seu petit comentari al *ius primae noctis* que sembla que va ésser «una de las causas de aquella gravísima lucha social que tan hondamente conmovió a Cataluña en el siglo xv». — GARCÍA ROMERO, F.: *Catálogo de los incunables existentes en la Biblioteca de la Real Academia de la Historia* (LXXVII, pp. 220-244). Notícia de 25 incunables, algú d'ells català.

— *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*. — Palma de Mallorca. — BORRÁS, J.: *Un sexto sentido: el «affatus»*, segons R. Lull (XV, 19-26). — CASADESÚS, J.: *Tomismo y Lulismo. La ortodoxia de Raymundo Lulio* (XV, 28-30). — BOVÉ, Salvador: *Leyendo a Balmes* (XV, 33-38), amb notes sobre filosofia luliana. — LLABRÉS, G.: *Consuetud de la nit de Nadal* (XV, 38-46), firmada per Fra Miquel Pasqual «ville Buger anno 1599». — AGUILÓ, E.: *Dues cartes sobre doctrina luliana: I, Epistola D. Ivonis Salzinger R. P. Fratri Michaeli Fornes Lulli cathedratico sub dat. Moguntiae 28 maji 1725. II, Carta de fra Pere Pont resident a Magúncia, deixeble d'En Salzinger* (XV, 194-203). Cal afegir-les a les publicades pel Dr. Gottron en el seu volum sobre l'Edició Maguntina. — AGUILÓ, E.: *Data de la mort d'En Salzinger* (XVI, 256). Notes manuscrites en uns llibrets que foren del Dr. Bartomeu Ripoll, de Sóller, deixeble del lulista alemany; segons elles, morí el 28 o el 30

d'abril del 1728. — AGUILÓ, E.: *Oficis conferits a Pere Jordà, cavaller, doctor en arts y en medicina* (1455) (XV, 301-304). — SANCHO, Antoni: *Beato Ramon Lull* (XV, 377-343). Sermó. — ALCOVER, Joan: *El lulismo en Mallorca desde mediados del siglo XIX* (XV, 343-349). Extret d'una conferència. — *La vida coetània segons lo ms. del Museu Britànic* (XV, 349-357). — *De la vida y martiri del il·luminat Ramon Lull* [escrita del Dr. Joan Binimelis 1538-1616] (XV, 357-377). — ALCOVER, Antoni M.: *Crònica del VI centenari de la mort del Beat Ramon Lull* (XV, 378-388). — BAUZÀ ADROVER, J.: *Páginas de historia luliano-felanigense* (XVII, 76-78). Capítol per a la història de les idees lulianes. — AGUILÓ, E.: *Libreros* (1521-22) (XVII, 247-248). Quatre documents sobre altres tants llibrers. — *Regoneixement de les despulles del Beat Ramon Lull* (1611), publicat per A. Buades (XVII, 295-297). — *Fr. Pere Marsili, dominico* (1310) (XVII, 339-340). Document copiat per E. Aguiló.

— *Bulletin Hispanique*. — BURNAM, John M.: *A group of Spanish manuscripts* (XXII, pàgines 229-233). Senyala la possible derivació ripollesa o, més amplament, catalana de la part matemàtica continguda en els famosos manuscrits «Aemilianensis» i «Vigilanus» de l'Escorial, així com la mediació catalana en la penetració a la península de la influència científica moresca. És un estudi suggestiu fet amb la competència de l'autor de la *Palaeographia Iberica*.

— *Butlletí de l'Ateneu Barcelonès*. — Barcelona. — GIVANEL MAS, J.: *Una mascarada quixotesca celebrada a Barcelona l'any 1633* (volum I, 1915, pp. 127-151) segons un imprès raríssim del mateix any (Barcelona, La Cavalleria) existent a la Biblioteca de Catalunya. — J. CASADESÚS: *L'Art Magna de Ramon Lull* (I, 1916, pp. 265-286). Ve a ésser la versió catalana, però més curta, del treball publicat després en castellà amb títol semblant (vide, en aquesta *Crònica*, l'article sobre el VI Centenari de la mort de Ramon Lull). — Demés s'hi comença a publicar, com folletó, segons transcripció que en fa el Sr. F. Valls i Taberner, el *Cançoner* del XVe segle de la Biblioteca de l'Ateneu. (Es el Cançoner N, segons MASSÓ TORRENTS, *Bibliografia dels antics poetes catalans*, en ANUARI MCMXIII-XIV, pp. 126-142.)

— *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. — Barcelona. — PUJOL, Francesc: *El cant de la Sibilla* (1918, XXVIII, pp. 201-219).

— *Estudio*. — NICOLAU D'OLVER, Lluís: *Introducción al estudio de la literatura catalana* (IX, pp. 1-27, 297-315, 471-491; X, pp. 1-24, 185-196, 378-407). — CASADESÚS, Josep: *El «Arte Magna» de Raimundo Lulio* (XVII, pp. 175-206). És pròpiament aquesta memòria com una introducció breu a l'estudi de l'*Ars Magna*, exposant-ne l'estructura externa i el contingut essencial, amb concisió i claretat. — FERRÀ, Miquel: *Ramon Lull, valor universal* (XVIII, pp. 177-188).

— *Estudios Franciscanos*. — Sarrià (Barcelona). — BARCELONA, A. M. de: *El Infante Fr. Pedro de Aragón* (1915, XIV, pp. 205-218; XV, pp. 58-65). S'hi continua la publicació de les revelacions en llatí del noble menoret, sobre la restitució de la seu papal a Roma, segons un manuscrit del Vaticà. Segueix després, en català també de l'època, una «Exposició de la visió damunt dita». — BORDOY-TORRENTS, Pere M.: *El «Excitatorium mentis ad Deum» de Fr. Bernardo Oliver* (1917, XVIII, pp. 248-256), amb alguns comentaris a l'obra. — BARCELONA, A. M. de: *Documentos relativos a los «Espirituales» del siglo XIV* (1917, XVIII, pp. 133-138, 301-365; XIX, pp. 29-38). Documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Hi té un relleu especial Fra Pons Carbonell. — B[ARCELONA], A. M. de: *Una «Passio» inèdita de Santa Eulàlia de Barcelona* (1917, XVIII, pp. 37-40). Text del segle VIII o IX que es llegeix en les cobertes d'un manuscrit de l'Arxiu Municipal d'Oristano (Sardenya). — RIBER, L.: *Ramón Lull en Montpeller y en la Sorbona* (1917, XVIII, pp. 223-226). Resum d'altre article de *La Revista Quincenal* (25 de febrer del 1917). — P. A.: *Una curiosa controversia sobre el uso del idioma catalán en la predicación durante el siglo XVII* (1918, XXI, pp. 385-400, 475-476). S'hi publica el folletó de CISTELLER, *Memorial en defensa de la lengua catalana* de 1636, publicada en català per Mn. Font i Sagué en 1901. — [PALMA DE MALLORCA, A. de]: *Catálogo de la exposición de iconografía y bibliografía del B. Ramón Lull organizada por la «Societat Arqueològica Luliana» de Palma de Mallorca, con ocasión del sexto centenario de su martirio* (1918, XXI, pp. 453-462; 1919, XXII, pp. 56-60, 131-140, 220-224, 274-280, 357-369, 446-455; XXIII, pp. 47-56, 129-141; 1920, XXIV, pp. 214-218, 377-381; XXV, pp. 51-57, 132-144). — A. P.: *El lulismo en Cataluña* (1916-1919) (1919, XXIII, pp. 20-25). — PALMA DE MALLORCA, A. de: *La antigua biblioteca de los capuchinos de Mallorca* (1920, XXV, pp. 367-376).

— *Estudis Universitaris Catalans*. — *Llibre de Sant Bernat, abat de Clares-Valls, sobre l'amor de Déu, posat en català per Guillem Fortesa* (V, pp. 34-59). — DURAN I SANPERE, Agustí: *Un «Misteri de la Passió» a Cervera* (VII, pp. 241-290). Publica un manuscrit del segle XVI, de l'Arxiu de la Comunitat de Santa Maria de Cervera, obra en part dels preveres Pere Pons i Bal-

tasar Sança, que aprofitaren una part considerable de la *Istoria de la Passió de nostre Déu Jesucrist* de Bernat Fenollar i Pere Martínez. Hi ha documents que testimonien que el Misteri havia estat representat a Cervera diverses vegades. — PUJOL I TUBAU, Pere: *Un altre manuscrit català del «Flos Sanctorum»* (VIII, pp. 67-82). Fragment d'un manuscrit de començaments del XV descobert a l'arxiu de la casa Deulofeu, de Puigcerdà; comprèn tan sols 8 folis (195-202) que foren aprofitats per cobertes, amb les llegendes de Sant Crisògon, Santa Caterina, Sant Sadurní, Sant Jaume màrtir, Sant Pastor abat, Sant Joan abat, Sant Arseni abat, Sant Agató i *La istoria de Barlam*. — NICOLAU D'OLWER: *Literatura Catalana (Notes i comentaris)* (VIII, pp. 83-91). Data dels Proverbis d'En Guillem de Cervera, Una arenga de Jaume II (1323), «Fimeu» nota a la falla d'En Torroella, En Turmeda i el Libre de Tres. — RUBIÓ I LUCH, Antoni: *La cultura catalana en el regnat de Pere III* (VIII, pp. 219-247).

— *Journal des Savants*. — JEANROY, A.: *Les Troubadours en Italie* (XIV, pp. 108-120). S'ocupa del llibre d'En Bertoni sobre aquest tema i fa consideracions molt atinades sobre *Los Trobadores* d'En Milà.

— *Comptes-rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*. — Comunicació de M. LANGLOIS sobre *De Spiritu Guidonis*, opúscul popular traduït a diverses llengües, entre elles la catalana, sobre la història de Gui de Tour retornat del Purgatori. M. Langlois estableix la peça autèntica en què s'empara l'opúscul, que és l'acta dels interrogatoris que féu Joan Galí, prior dels Domenics d'Alanís, sobre coses del Purgatori a l'ànima de Gui de Tour en desembre del 1323 i gener del 1324.

— *Quaderns d'Estudi*. — Barcelona. — RIBER, Llorenç: *La Vida de Ramon Lull* (any II, volum I, pp. 164-172), ben resumida. — *Antologia Filosòfica Luliana* (pp. 173-187). — *Quan jo anava a estudi* (pp. 188-190). Fragments del «Blanquerna». — PASTRE, Lluís: *La pedagogia de Ramon Lull* (pp. 190-203). — D[URAN], E.: *La visió de Lull per un protestant* (pp. 204-214). Extrets de l'obra de R. Speer, *Ramon Lull the Christian Crusader and his conquest*. Tots aquests treballs, amb bibliografia, crònica, etc., constitueixen un bell «Quadern commemoratiu del Centenari de Ramon Lull». — BORDOY-TORRENTS, Pere M.: *Del summe equilibri de Lluís Vives* (any IV, volum II, pp. 322-339). — NICOLAU D'OLWER, Ll.: *Del Diàleg en la poesia catalana medieval* (volum XI, pp. 97-114).

— *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*. — CERIELLO, G. R.: *Carte e manoscritti spagnuoli e portoghesi della R. Biblioteca Universitaria di Sassari* (XXXII, pp. 488-514). Senyalem alguns documents referents als Jutges d'Arborea i Marquesos d'Oristany. Quasi tots els manuscrits descrits són miscel·lànies del segle XVII, poc interessants. — *Apología del Dr. Dimas de Miguel* (XXXII, pp. 544-555; XXXIII, pp. 136-158). — LAMBERT, R. P. A.: *Les origines de l'Imprimerie a Saragosse* (1473-85) (XXXIII, pp. 29-50). Sistematització de totes les dades relatives a aquesta qüestió, tenint en compte els documents donats a conèixer pel Sr. Serrano. — GUTIÉRREZ DEL CAÑO, M.: *Ensayo bibliográfico de «Tirant lo Blanch»* (XXXVII, pp. 239-269). Estudi sense gran originalitat i ple d'errades en les poques coses personals que posa. — SANCHO IZQUIERDO, M., i SINUÉS, J.: *Catálogo de los manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Zaragoza* (XXXIV, pp. 114-141). Notícia de 28 manuscrits; senyalem el n.º 19, contenint els Actes dels Capítols provincials dels Predicadors, molts d'ells tinguts a Catalunya, dels segles XIII al XVI. — CASTAÑEDA Y ALCOVER, V.: *Indice-sumario de los manuscritos lemosines y de autores valencianos o que hacen relación a Valencia, que se custodian en la Real Biblioteca de San Lorenzo del Escorial* (XXXIV, pp. 275-299 i 443-461). Vàrem trobar en una ocasió, visitant un museu estranger, un simpàtic valencià, molt entès historiador d'art, i parlant dels mestres de l'escola valenciana deia: «En direm pintors lemosins, per no molestar». Segurament el Sr. C., amb la mateixa amable intenció, nomena lemosins els tractats que inclou en el seu treball. Aquest promet més en el títol del que realment dona; no es pot dir que sigui un *índice*, ni *sumario*, dels manuscrits lemosines, ni dels d'autor valencià; n'hi manquen molts per a ésser-ho. Els que hi ha, en canvi, estan descrits bastant malament; l'autor cau sovint en errades prou importants i que fóra llarg i poc profitós enumerar aquí. El sistema seguit d'anotar els tractats separadament, encara que siguin compresos en un mateix manuscrit, porta alguna confusió, a part de la repetició inútil de moltes indicacions. Els tractats indicats són 75, els manuscrits poc més de la meitat. L'autor ha estat encara poc sortat en escollir les reproduccions: de les quatre que acompanyen l'estudi, tres havien ja estat publicades. — SERRANO Y SANZ, M.: *La Imprenta de Zaragoza es la más antigua de España* (XXXV, pp. 243-271). Nova edició del treball publicat a l'*Arte Aragonés*, amb addicions i modificacions. — DEL RÍO Y RICO, Gabriel M.: *La Imprenta en el siglo XV. Ocho ediciones conocidas de la imprenta de Botel, en Lérida*

